

УДК 342.951:351.746.1(477):355.01
DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2026-1-9>

Козакевич Олеся Миколаївна

докторка філософії у галузі права,
доцентка кафедри правових та інформаційних технологій
Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Хмельницький інститут соціальних технологій
ORCID: 0000-0002-5528-7008

Царук Андрій В'ячеславович

доктор філософії у галузі права,
старший викладач кафедри адміністративної діяльності
Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Web of Science Researcher ID: ADA-4679-2022
ORCID: 0000-0002-7871-0323

ПРАВОЗАХИСНА ТА ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті здійснено ґрунтовний науково-правовий аналіз правозахисної та правозастосовної діяльності Державної прикордонної служби України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Актуальність дослідження зумовлена докорінною трансформацією функціонального призначення прикордонної служби, яка в умовах повномасштабної збройної агресії проти України виконує не лише класичні завдання із забезпечення охорони та недоторканності державного кордону, а й реалізує розширений комплекс повноважень у сфері правоохоронної, адміністративно-юрисдикційної та правозахисної діяльності. Особливого значення набуває проблема забезпечення належного балансу між потребами національної безпеки та обов'язком держави гарантувати дотримання прав і свобод людини навіть за умов надзвичайних правових режимів. У межах дослідження проаналізовано нормативно-правові засади діяльності Державної прикордонної служби України в період воєнного стану, визначено особливості застосування норм адміністративного законодавства та специфіку реалізації правозахисної функції під час здійснення прикордонного контролю, документування адміністративних правопорушень, застосування заходів адміністративного примусу та обмеження свободи пересування окремих категорій осіб. Особливу увагу приділено процесуальним гарантіям осіб, які перетинають державний кордон України, зокрема чоловіків призовного віку, внутрішньо переміщених осіб, біженців і шукачів притулку, а також питанням недопущення дискримінаційних підходів та неправомірного втручання у сферу приватних прав. На основі аналізу правозастосовної практики та статистичних даних діяльності прикордонних підрозділів виокремлено ключові виклики, з якими стикається ДПСУ в умовах воєнного стану, зокрема масовий характер міграційних процесів, зростання кількості адміністративних правопорушень у сфері перетину державного кордону, ускладнення процедур фіксації правопорушень з огляду на вимоги інформаційної безпеки та необхідність міжвідомчої координації з іншими органами сектору безпеки і оборони. Обґрунтовано, що ефективність правозахисної діяльності Державної прикордонної служби України значною мірою залежить від рівня правової визначеності, належної професійної підготовки персоналу, чіткого дотримання процесуальних стандартів, а також функціонування дієвих механізмів контролю за законністю дій прикордонників. Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання та організаційно-правових засад діяльності ДПСУ з урахуванням міжнародних стандартів у сфері прав людини та реалій правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, воєнний стан, правозахисна діяльність, правозастосування, прикордонники, КУПАП, адміністративна відповідальність, прикордонний контроль, права людини, національна безпека.

Kozakevych O. M., Tsaruk A. V. Human rights protection and law enforcement activities of the State Border Guard Service of Ukraine under martial law

This article provides a comprehensive legal and doctrinal analysis of the human rights protection and law enforcement activities of the State Border Guard Service of Ukraine under the legal regime of martial law. The relevance of the research is determined by the profound transformation of the functional role of border authorities following the introduction of martial law on 24 February 2022 as a result of the full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. In the current security environment, the State Border Guard Service of Ukraine performs not only its traditional tasks related to the protection of the state border and border control but also exercises an expanded range of law enforcement, administrative-jurisdictional, defense-related and humanitarian functions. This multidimensional nature of border activities significantly increases the importance of ensuring effective protection of human rights while simultaneously safeguarding national security interests. The article examines the normative and legal framework governing the activities of the State Border Guard Service of Ukraine during martial law, with particular attention paid to the application of constitutional provisions, special legislation regulating border protection, and international human rights standards. The study identifies the specific features of administrative and legal regulation of border activities in extraordinary legal conditions, emphasizing the need to maintain the principles of legality, proportionality, necessity and legal certainty when restricting individual rights and freedoms. Special focus is placed on procedural guarantees for persons crossing the state border, including internally displaced persons, refugees, asylum seekers, foreign nationals and stateless persons, as well as men of conscription age whose freedom of movement is subject to temporary restrictions under mobilization legislation. Based on the analysis of law enforcement practice and official statistical data, the article highlights the key challenges faced by border authorities during martial law, including unprecedented migration flows, a significant increase in administrative offenses related to border crossing, heightened security risks, and the complexity of documenting offenses under conditions of information sensitivity. Particular attention is devoted to the administrative-jurisdictional activities of border units, including the application of administrative coercive measures, detention procedures, verification of documents and initiation of administrative liability proceedings. The study substantiates that inadequate regulation or inconsistent enforcement of these powers may lead to violations of human rights and undermine public trust in state institutions. The article concludes that the effectiveness of human rights protection by the State Border Guard Service of Ukraine under martial law largely depends on the improvement of legal regulation, enhancement of professional training of border personnel, development of internal oversight mechanisms, and strengthening cooperation with other law enforcement bodies, the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights and international monitoring institutions. The author argues that further adaptation of border legislation to international human rights standards is essential to ensure a sustainable balance between national security imperatives and the protection of fundamental human rights in times of armed conflict.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, martial law, human rights protection activities, law enforcement, border guards, Code of Ukraine on Administrative Offenses, administrative liability, border control, human rights, national security.

Вступ. Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 р. у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації зумовило істотні зміни у системі забезпечення національної безпеки та правопорядку. У цих умовах діяльність Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) зазнала суттєвої трансформації, оскільки поряд із традиційними завданнями з охорони державного кордону на неї покладено розширене коло правоохоронних, оборонних та гуманітарних функцій. Особливої актуальності набуває правозахисний аспект діяльності ДПСУ, адже прикордонні підрозділи

здійснюють контроль за переміщенням осіб через державний кордон, беруть участь в евакуації цивільного населення з районів активних бойових дій, виконують завдання на лінії зіткнення та безпосередньо взаємодіють із громадянами в умовах підвищених безпекових ризиків. За таких обставин суттєво зростає імовірність виникнення конфліктних ситуацій між інтересами державної безпеки та необхідністю дотримання прав і свобод людини.

Водночас практика правозастосування свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із реалізацією прикордонниками своїх повноважень у межах воєнного стану, що потребує

наукового осмислення з урахуванням положень національного законодавства та міжнародних стандартів у сфері прав людини. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження правозахисної та правозастосовної діяльності ДПСУ в сучасних умовах.

Метою статті є комплексне дослідження правозахисної та правозастосовної діяльності Державної прикордонної служби України в умовах дії правового режиму воєнного стану крізь призму забезпечення балансу між заходами національної безпеки та гарантіями дотримання основоположних прав і свобод людини. Реалізація зазначеної мети дає змогу оцінити ступінь відповідності правозастосовної практики прикордонних підрозділів принципам законності, пропорційності та правової визначеності, що є критеріями належного функціонування державних інституцій у період надзвичайних правових режимів.

Матеріали та методи. Проблематика правозахисної діяльності органів сектору безпеки й оборони, зокрема в умовах дії надзвичайних правових режимів, перебуває у полі уваги сучасної адміністративно-правової науки. Теоретичні засади забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів публічної влади розроблялися у працях В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, О. М. Бандурки, Т. О. Коломоєць, які сформувавши доктринальні підходи до розуміння адміністративно-правового статусу правоохоронних органів та меж застосування адміністративного примусу. Питання функціонування Державної прикордонної служби України як суб'єкта забезпечення національної безпеки та щодо захисту прав людини на державному кордоні в умовах воєнного часу висвітлено у публікації Д. О. Мостового, у якій акцентовано увагу на викликах забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, біженців та інших уразливих категорій населення.

Разом із тим зазначене дослідження має переважно оглядовий характер і не охоплює системного аналізу трансформації правозастосовної діяльності ДПСУ в умовах розширення адміністративно-примусових повноважень. Попри наявність окремих наукових розвідок, у сучасній доктрині відсутнє комплексне дослідження, у межах якого правозахисна та

правозастосовна діяльність Державної прикордонної служби України розглядалася б як взаємопов'язані складники трансформованої безпекової функції держави в умовах повномасштабної збройної агресії та як цілісна концептуальна модель співвідношення національної безпеки та гарантій прав людини в умовах воєнного стану. Таким чином, необхідність систематизації доктринальних підходів, узагальнення правозастосовної практики та формування цілісного бачення правозахисного потенціалу ДПСУ в сучасних умовах зумовлюють актуальність цього дослідження та визначають його наукову спрямованість.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Зокрема, застосовано діалектичний метод для аналізу трансформації функцій ДПСУ в умовах воєнного стану; формально-юридичний метод – для дослідження норм Конституції України, законів України та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність прикордонної служби; системно-структурний метод – для визначення місця правозахисної функції у загальній системі повноважень ДПСУ.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні цілісної концептуальної моделі правозахисної та правозастосовної діяльності Державної прикордонної служби України в умовах дії правового режиму воєнного стану, що розглядається не ізольовано як сукупність адміністративно-юрисдикційних повноважень, а як багатовимірний механізм публічно-владної діяльності, спрямований на одночасну реалізацію безпекової та правогарантійної функцій держави.

Результати. Правове забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану формується на основі комплексного поєднання норм національного та міжнародного права. Базовими нормативними орієнтирами є положення Конституції України [1], спеціальні закони, що регламентують правовий статус і повноваження ДПСУ, зокрема закони України «Про Державну прикордонну службу України» [2], «Про правовий режим воєнного стану» [3], «Про державний кордон України» [4], а також міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини

включно з Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [5]. Законодавчо визначене призначення ДПСУ полягає у забезпеченні суверенітету та територіальної цілісності держави шляхом охорони державного кордону в усіх його просторових вимірах та здійснення прикордонного контролю в установлених пунктах пропуску.

Запровадження воєнного стану зумовило істотне розширення функціонального спектра діяльності прикордонної служби [6]. На підставі актів Президента України та відомчих нормативних документів Адміністрації ДПСУ прикордонні підрозділи були наділені додатковими повноваженнями, зокрема у сфері виявлення та затримання осіб, причетних до співпраці з державою-агресором, посилення контролю за транскордонним переміщенням осіб і товарів, а також участі у здійсненні евакуаційних заходів із територій підвищеної небезпеки. Разом із тим реалізація таких повноважень має здійснюватися виключно в межах правового поля з дотриманням принципів необхідності, пропорційності та недопущення свавільного обмеження прав і свобод людини.

Правозахисна функція держави посідає центральне місце в системі її публічної діяльності та спрямована на забезпечення стабільності інституційного правопорядку, заснованого на засадах верховенства права, поваги й гарантування прав і свобод людини, а також дотримання демократичних цінностей. Аналіз практики діяльності Державної прикордонної служби України свідчить, що ключовими напрямками реалізації її правоохоронної функції в умовах воєнного стану є забезпечення реалізації права осіб на свободу пересування через державний кордон із дотриманням обмежень та процедур, установлених чинним законодавством; гарантування прав внутрішньо переміщених осіб у процесі їх евакуації з територій підвищеної небезпеки; забезпечення процесуальних гарантій під час затримання осіб та здійснення перевірки документів; захист прав біженців і осіб, які звернулися із заявами про надання притулку; протидія торгівлі людьми на державному кордоні, а також фіксація та документування злочинів, учинених проти цивільного населення на прикордонних територіях [7].

Масові міграційні процеси, спричинені повномасштабною збройною агресією, зумовили безпрецедентне навантаження на прикордонні підрозділи. За офіційними даними ДПСУ, від початку повномасштабного вторгнення державний кордон України перетнули понад шість мільйонів громадян, що об'єктивно вимагало від прикордонників особливо високого рівня професійної відповідальності з метою забезпечення оперативного, безпечного та правомірного здійснення прикордонного контролю без порушення прав осіб, які перетинають кордон.

Окрему увагу в контексті правоохоронної діяльності ДПСУ слід приділити забезпеченню прав чоловіків призовного віку. Відповідно до вимог законодавства про мобілізацію, виїзд за межі України для чоловіків віком від 18 до 60 років допускається лише за наявності визначених законом підстав і відповідних підтверджених документів [8; 9]. Виконуючи обов'язок перевірки таких документів, прикордонники повинні діяти виключно в межах закону, забезпечуючи дотримання процесуальних гарантій, принципу рівності та недопущення будь-яких проявів дискримінації чи неправомірного тиску.

Правозахисна діяльність прикордонної служби має виражену регіональну специфіку, що зумовлена геополітичним положенням окремих ділянок державного кордону. На західному напрямку першочерговим завданням є забезпечення впорядкованого виїзду громадян України, іноземців та осіб без громадянства, а також безперешкодного ввезення гуманітарної допомоги. На північних і східних рубежах прикордонники виконують завдання у тісній взаємодії із Силами оборони України, беручи безпосередню участь у заходах із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності. Південний напрямок характеризується необхідністю здійснення контролю за морськими кордонами та протидії незаконному переміщенню через тимчасові лінії розмежування. Різноманітність умов виконання службових завдань зумовлює постійне виникнення викликів у сфері забезпечення прав людини, що потребує від прикордонних органів гнучкого та адаптивного підходу [10].

Вагомим чинником ефективності правозахисної діяльності ДПСУ є її взаємодія з іншими правоохоронними органами, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, а також міжнародними моніторинговими місіями. Прикордонна служба здійснює регулярне інформування про стан дотримання прав людини, розглядає звернення та скарги громадян щодо можливих порушень їхніх прав у процесі прикордонного контролю, проводить службові розслідування з метою запобігання подібним порушенням у подальшому. Окрім того, запроваджуються доступні канали комунікації, зокрема гарячі лінії та електронні сервіси, що забезпечують належне інформування осіб із питань перетину державного кордону та інших аспектів прикордонної діяльності [11].

Поряд із цим діяльність ДПСУ в умовах воєнного стану має чітко виражений адміністративно-юрисдикційний характер. Прикордонні підрозділи здійснюють притягнення до адміністративної відповідальності за порушення режиму державного кордону та правил перебування іноземців в Україні, керуючись нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення [12]. Аналіз практики правозастосування дає підстави виокремити низку характерних рис діяльності Державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану. До них належать тимчасове припинення функціонування окремих пунктів пропуску через державний кордон; упровадження додаткових обмежень щодо перетину кордону для визначених категорій осіб; посилення контролю за перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України; розширення повноважень прикордонних підрозділів у сфері застосування адміністративно-примусових заходів, а також ускладнення процедур документування адміністративних правопорушень у зв'язку з необхідністю дотримання вимог інформаційної безпеки [13].

Застосування адміністративного законодавства ДПСУ здійснюється з урахуванням наданих їй повноважень, відповідно до яких посадові особи прикордонної служби мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 185, 202, 203, 204, 204-1, 204-2 Кодексу України

про адміністративні правопорушення [12]. Зазначені правопорушення охоплюють порушення порядку перетину державного кордону, недотримання іноземцями та особами без громадянства правил перебування на території України, а також порушення встановленого порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї [12].

В умовах дії правового режиму воєнного стану спостерігається істотне зростання кількості випадків притягнення осіб до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП, що передбачає відповідальність за грубе порушення правил перетину державного кордону. За даними Департаменту адміністративних правопорушень Державної прикордонної служби України, упродовж 2023 р. прикордонними підрозділами було складено 12 847 протоколів про адміністративні правопорушення, що на 64% перевищує показники 2021 р. [13]. При цьому кількість протоколів, складених за ст. 185 КУпАП, зростає втричі. Найвищий рівень фіксації адміністративних правопорушень зафіксовано на західному напрямку державного кордону України, зокрема в зоні відповідальності Закарпатського, Львівського та Чернівецького прикордонних загонів, що може бути зумовлено спробами незаконного перетину кордону особами, які підлягають призову на військову службу [13].

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що запровадження правового режиму воєнного стану зумовило докорінну трансформацію змісту та форм діяльності Державної прикордонної служби України, яка з органу, орієнтованого переважно на охорону державного кордону та здійснення прикордонного контролю, набула комплексного характеру суб'єкта безпекового, правоохоронного й правозахисного забезпечення. У сучасних умовах ДПСУ одночасно виконує функції із захисту суверенітету та територіальної цілісності держави, протидії загрозам національній безпеці, а також гарантування основоположних прав і свобод людини в ситуації підвищених безпекових ризиків. Установлено, що правозахисна діяльність ДПСУ в умовах воєнного стану має багатовимірний характер. Окрему увагу в межах дослідження приділено проблематиці забезпечення прав

чоловіків призовного віку в умовах дії мобілізаційного законодавства. Доведено, що реалізація прикордонниками контрольних повноважень у цій сфері потребує особливої правової виваженості, оскільки будь-яке відхилення від установлених процедур або порушення принципів пропорційності й недискримінації стає предметом судового оскарження та підриває довіру до органів публічної влади.

Аналіз адміністративно-юрисдикційної діяльності ДПСУ засвідчив суттєве зростання кількості адміністративних правопорушень, пов'язаних із порушенням режиму державного кордону, що є об'єктивним наслідком воєнного стану та обмежень на свободу пересування. Водночас розширення повноважень прикордонних підрозділів у сфері застосування адміністративного примусу зумовлює необхідність удосконалення внутрішніх процедур контролю, належної правової підготовки персоналу та посилення механізмів відомчого й громадського нагляду.

Обґрунтовано, що ефективність правозахисної діяльності ДПСУ значною мірою залежить від рівня міжвідомчої взаємодії з іншими правоохоронними органами, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та міжнародними інституціями. Запровадження доступних каналів комунікації з громадянами, розвиток електронних сервісів і належне реагування на скарги є важливими інструментами

запобігання порушенням прав людини в прикордонній сфері.

Проведений аналіз нормативних положень, правозастосовної практики та статистичних показників діяльності прикордонних підрозділів у період воєнного стану дає підстави констатувати, що поставлену мету дослідження досягнуто. Сформульовано системне бачення трансформації правозахисної та правозастосовної діяльності Державної прикордонної служби України, визначено ключові ризики порушення прав людини в умовах розширення адміністративно-примусових повноважень та обґрунтовано напрями подальшого вдосконалення правового регулювання.

У підсумку слід констатувати, що правозахисна та правозастосовна діяльність Державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану потребує подальшого нормативного та організаційного вдосконалення, спрямованого на досягнення балансу між інтересами національної безпеки та дотриманням міжнародно визнаних стандартів прав людини. Перспективними напрями подальших наукових досліджень є розроблення спеціалізованих процедур правозахисного супроводу прикордонної діяльності в кризових умовах, а також формування єдиних стандартів правомірного застосування адміністративного примусу в умовах воєнного стану.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 11 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
7. Мостовий Д.О. Захист прав людини на державному кордоні: виклики воєнного часу. *Юридичний вісник України*. 2023. № 8. С. 65–71.
8. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
9. Закон України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#n2>
10. Офіційні матеріали Адміністрації Державної прикордонної служби України щодо статистики перетину державного кордону в умовах воєнного стану (2022–2024 рр.). URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/shodo-v-yizdu-ta-viyizdu-gromadyan-ukrayini>

11. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2025 рік. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024>
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10Text>
13. Огляд стану адміністративно-юрисдикційної діяльності у 2024 році / Управління адміністративної юрисдикції Департаменту охорони державного кордону. Київ : Адміністрація Державної прикордонної служби України, 2025. 20 с.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine of 28 June 1996 No. 254k/96-VR]. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> [in Ukrainian].
2. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 03 kvitnia 2003 roku No. 661-IV [On the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine of April 3, 2003 No. 661-IV]. (2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> [in Ukrainian].
3. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 roku No. 389-VIII [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine of May 12, 2015 No. 389-VIII]. (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 28, 250. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
4. Pro derzhavnyi kordon Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 04 lystopada 1991 roku No. 1777-XII [On the State Border of Ukraine: Law of Ukraine of November 4, 1991 No. 1777-XII]. (1991). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> [in Ukrainian].
5. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 11 lystopada 1950 roku [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 11, 1950]. (1950). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
6. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku No. 64/2022 [On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine of February 24, 2022 No. 64/2022]. (2022). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
7. Mostovyi, D.O. (2023). Zakhyst prav liudyny na derzhavnomu kordonu: vyklyky voiennoho chasu [Protection of human rights at the state border: Challenges of wartime]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*, 8, 65–71 [in Ukrainian].
8. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu: Zakon Ukrainy [On mobilization training and mobilization: Law of Ukraine]. (1993). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 44, 416. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku No. 2102-IX «Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy “Pro zahalnu mobilizatsiiu” [Law of Ukraine of February 24, 2022 No. 2102-IX “On approval of the Decree of the President of Ukraine “On general mobilization”]. (2022). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#n2> [in Ukrainian].
10. Ofitsiini materialy Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy shchodo statystyky perytynu derzhavnoho kordonu v umovakh voiennoho stanu (2022–2024 rr.) [Official materials of the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine on state border crossing statistics under martial law (2022–2024)]. (2024). Retrieved from: <https://dpsu.gov.ua/uk/shodo-v-yizdu-ta-viyizdu-gromadyan-ukrayini> [in Ukrainian].
11. Shchorichna dopovid Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny pro stan dotrymannia prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini za 2025 rik [Annual report of the Verkhovna Rada of Ukraine Commissioner for Human Rights on the state of observance of human and civil rights and freedoms in Ukraine for 2025]. (2025). Retrieved from: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024> [in Ukrainian].
12. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 1984 roku No. 8073-X [Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine of December 7, 1984 No. 8073-X]. (1984). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
13. Ohliad stanu administratyvno-yurysdyktsiinoi diialnosti u 2024 rotsi [Review of the state of administrative-jurisdictional activity in 2024]. (2025). Kyiv : Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, 20 p. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 04.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.04.2026